

PROMOTORS ESCOLARS, UN RECURS PER A L'ESCOLARITZACIÓ DELS NENS/NES GITANOS/ES

Tatiana Font

Diplomada en Treball Social i Promotora escolar de Barcelona als Districtes de Gràcia i Nou Barris

Cristina Vall

Diplomada en Treball Social i Treballadora social de l'EAP de Nou Barris

RESUMEN

“Promotores escolares, un recurso para la escolarización de los niños gitanos”

El promotor escolar un nuevo recurso con el que cuentan algunos centros educativos para abordar la reducción del absentismo y favorecer la promoción escolar del alumnado gitano, reforzando el vínculo alumno-familia-escuela, facilitando el conocimiento mutuo y la comunicación.

ABSTRACT

“Scholar promotioners, a resource for the scholarship of the gipsy children”

The scholar promotioner is a new resource available in some of the educational centers to work out for decreasing scholar absenteeism and enhance promotion of gipsy pupils, empowering the links between the pupil, his/her family and the school with the aim of facilitating mutual acknowledgement and communication.

EL PERQUÈ D'AQUESTS NOUS PROFESSIONALS

La situació escolar dels nens i nenes gitanos ha millorat substancialment en un curt període de temps si tenim en compte que ha estat només en els darrers vint anys on s'han donat els principals canvis quantitius i qualitius. Actualment la majoria dels nens gitanos van a l'escola i estant adquirint uns coneixements que els permet millorar la situació de semi-analfabetisme en què majoritàriament es troben els seus pares. Aquest fet ha suposat incorporar la institució escolar al procés de socialització d'aquests nens i nenes i trencar amb una dinàmica de segles de cultura exclusivament oral. Malgrat aquestes millores, encara existeixen dificultats importants per aconseguir una situació d'èxit escolar en igualtat de condicions a la resta de la població: l'alt percentatge d'absentisme escolar i d'abandonament de l'ensenyament secundari.

Les investigacions realitzades en relació a la població gitana i la seva escolarització[1] posen de manifest que existeixen principalment dos aspectes o eixos de conflicte important: l'eix estructural (disseny social, política educativa i política ciutadana) que cal abordar amb la millora de les condicions socioeconòmiques i d'inserció social i l'eix afectiu relacional que passa per modificar la resposta dels agents educatius que intervenen en els nens i nenes gitanos. La creació d'uns vincles afectius forts entre família-alumne-escola, la transmissió d'uns missatges clars en la comunicació i la creació d'expectatives positives sobre la seva escolarització tenen un pes decisiu tan important que pot modificar la influència d'altres factors com són la situació econòmica de les famílies o el fet de pertànyer a una cultura diferent de la majoritària.

Tenint en compte aquests aspectes i la necessitat d'incorporar la població gitana a l'escola per superar les desigualtats en què es troba, des de la Subdirecció General de Llengua i Cohesió Social del Departament d'Educació de la Generalitat, i dins el Pla Integral de Poble Gitano[2], es concreta una acció educativa que suposa la dotació d'un suport específic amb la incorporació dels promotors escolars. L'assignació territorial d'aquest professionals és per a les zones amb presència significativa de població gitana i alt percentatge d'absentisme amb l'objectiu de garantir la total escolarització i la millora de l'èxit escolar d'aquest alumnat.

Durant el segon trimestre del curs acadèmic 2006-2007 s'incorporen als Serveis Educatius de les zones a intervenir 10 nous professionals amb un perfil molt específic.

L'ESPECIFICITAT DEL SEU PERFIL PROFESSIONAL

El promotor és un recurs educatiu extraordinari i un referent extern del centre docent que treballa de manera coordinada amb els serveis educatius de la zona. Ha de transmetre i compartir els mateixos objectius i vetllar pel respecte de la diversitat social i cultural de tot l'alumnat i el seu entorn, garantint el desenvolupament personal i facilitant la cohesió i el progrés del barri en la mesura del seu àmbit d'intervenció.

L'especificitat del seu perfil professional ve donada pels requisits que se li exigeixen. El promotor escolar ha de ser un referent positiu per a la comunitat, cal que generi confiança, que es pugui comunicar fàcilment amb les famílies gitanes, que valori positivament l'escolaritat i n'estigui convençut de la seva necessitat per aconseguir l'èxit escolar i promoció social de l'alumnat gitano. Aquest professional ha de conèixer molt bé com s'estableixen les relacions socials en el si d'aquest poble i entre gitanos i no gitanos, ha de comprendre quines són les barreres a la inclusió i implicar-se a fons en la millora de la imatge i l'eradicació dels estereotips.

És important destacar que tot el personal contractat com a promotor escolar pertany a la cultura gitana. Això suposa garantir un coneixement profund de la cultura d'aquest poble i afavorir un efecte de mimesis entre les famílies, els alumnes i els professionals educatius que faci modificar la imatge que es té de l'escolarització i les possibilitats d'èxit dels alumnes gitanos: formació superior, activitat laboral, promoció de la dona...

Per tal de desenvolupar la tasca encomanada, des de la Federació d'Entitats Gitanes de Catalunya (FAGIC) van facilitar una proposta de possibles candidats. Posteriorment el personal proposat va rebre una formació inicial específica per part de l'entitat SURT, especialitzada en formació socio-laboral i coneixement de la realitat del poble gitano. Les persones que és van considerar més adients després de la formació van ser proposades com a promotors escolars, tenint en compte les exigències del perfil professional tant específic.

La contractació d'aquest personal la realitza la Fundació Privada Pere Closa[3] mitjançant un conveni de col·laboració signat amb el Departament d'Educació i per períodes anuals fins a un màxim de 6 anys. La dedicació horària és de 37'5 hores setmanals amb horari flexible atenent a les condicions de la zona i necessitats de l'escola i les famílies.

OBJECTIUS DE TREBALL DELS PROMOTORS ESCOLARS

Cal partir de la idea de que el fet de comptar amb un promotor escolar no vol dir que es solucioni la problemàtica entorn l'escolaritat i promoció social de l'alumnat gitano, sinó que s'ha de contemplar com un recurs més per millorar-ne la situació.

Els objectius generals que es persegueixen amb la intervenció dels promotors escolars són la millora de l'escolarització de l'alumnat gitano, la reducció de l'absentisme per part d'aquests i vetllar per la promoció social i l'èxit acadèmic de l'alumnat gitano a Catalunya. D'aquests objectius se'n deriven d'altres més específics com són el fet de fomentar el valor de l'escolarització entre les famílies gitanes i promoure'n aquesta, així com l'èxit escolar i social dels joves gitanos de Catalunya, per crear així models positius per a nens/es i adolescents que ajudin a continuar treballant amb la resta de la comunitat per a la recuperació de l'interès per assistir a l'escola.

DESENVOLUPAMENT DEL TREBALL

El promotor escolar és un professional dependent dels serveis educatius i manté una estreta col·laboració amb els professionals d'aquests serveis que intervenen en els centres docents. Les seves actuacions s'emmarquen en les prioritzades per aquests serveis durant el curs escolar, sense deixar de banda aquelles que venen donades per la consecució dels objectius específics. Com la resta de professionals dels serveis educatius, el promotor acorda un pla de treball amb l'equip directiu dels centres escolars on desenvolupa la seva tasca, especificant actuacions i la seva temporalització. El seguiment de les intervencions es duu a terme en coordinació amb el referent del centre educatiu i amb el professional de treball social de l'EAP.

Per tal d'abordar l'absentisme escolar i de garantir l'èxit acadèmic dels nens/es gitanos desenvolupa tot una seguit d'actuacions, no només adreçades als alumnes i les seves famílies, sinó que busca la implicació i complicitat per part de tots els agents educatius, institucions i administracions de la zona d'intervenció.

Dins d'aquest marc d'actuació cal tenir present que el promotor escolar es presenta com una eina més per a la millora de la situació amb el valor afegit que al ser un interlocutor de la pròpia comunitat fa que per a les famílies sigui molt més proper i que per a l'escola i la resta d'agents socials implicats presti un nou punt de vista diferent aportant noves estratègies d'intervenció.

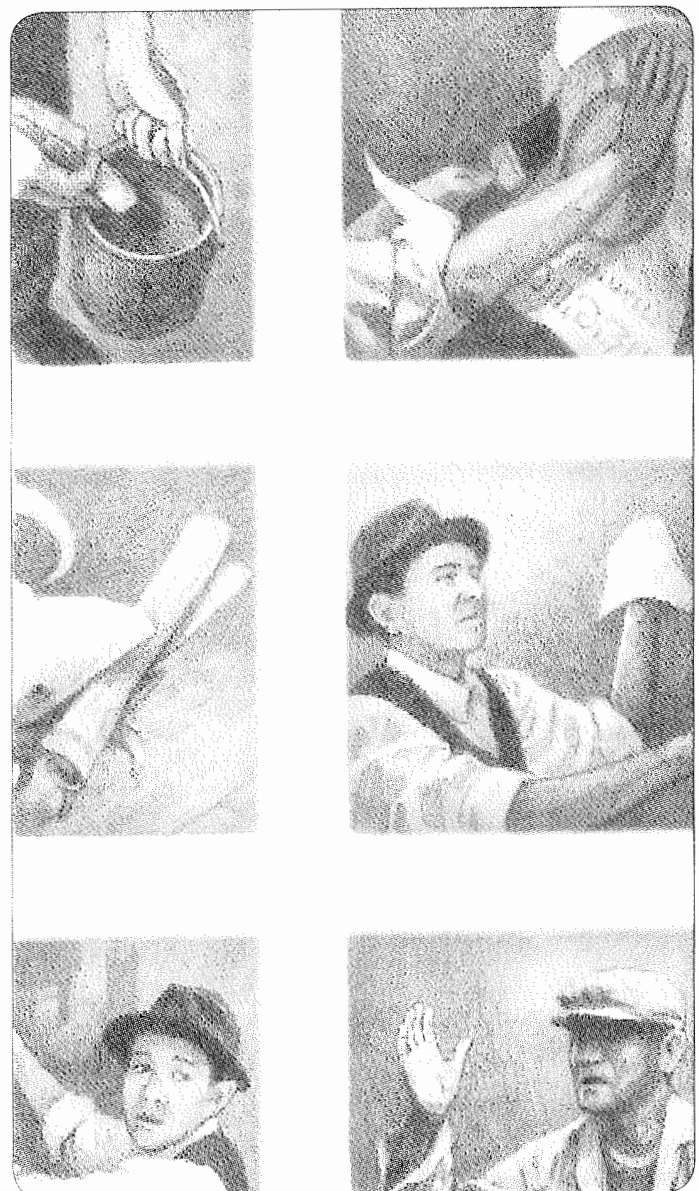
Aquest professional aborda l'atenció a les famílies i l'alumnat des de la proximitat i pot actuar en espais formals (escola) com informals (domicili, carrer...) amb la intenció de fomentar la relació personal per poder treballar aspectes més professionals amb posterioritat.

Dins l'àmbit d'atenció a l'alumnat i les famílies es poden destacar actuacions molt específiques del seu perfil professional com l'acompanyament que fa a les famílies durant el procés d'incorporació a l'escola dels alumnes de P-3 per facilitar el treball

del personal docent en el període d'adaptació dels nens i nenes a l'escola. També treballa amb les famílies de la resta d'alumnat gitano de parvulari per reforçar el treball hàbits i la regularitat de l'assistència.

El promotor fa el seguiment de la situació escolar i acadèmica de l'alumnat d'ètnia gitana del centre, amb entrevistes amb el tutor, amb la família i amb la coordinació amb els professionals dels serveis externs al centre que intervenen. És important fer esment del treball realitzat amb les famílies per orientar-les sobre els aspectes acadèmics i els recursos existents relatius a l'escolarització i d'altres àmbits.

Les situacions d'absentisme escolar de l'alumnat gitano són ateses pel promotor, que pot conèixer les causes i valorar millor les intervencions a fer. La facilitat d'accés que té a la família de l'alumne i el seu entorn permet una atenció més integral a la problemàtica. La seva intervenció durant el període preinscripció i matriculació a centres docents és clau per afavorir el pas dels alumnes de Primària a Secundària ja que realitza un seguiment intensiu per garantir que es fan els tràmits administratius pertinents i fa els acompanyaments, si cal, dels alumnes i les famílies.

Dins de les activitats realitzades en l'àmbit d'atenció al centre, el promotor escolar participa en les reunions de comissió social i, quan es creu convenient, en les reunions de la comissió d'atenció a la diversitat per fer un assessorament de caire cultural en l'atenció als alumnes.

Cal destacar la tasca d'aquest professional en la creació d'espais de trobades per famílies gitanes des de l'escola que afavoreixen la relació i impliqui els pares en el procés d'aprenentatge dels seus fills.

Pel que fa a l'atenció al sector, cal destacar la participació en projectes comunitaris mitjançant les taules educatives dels plans comunitaris de barri, amb la finalitat de servir de connector entre el teixit social i les famílies.

VALORACIÓ DE L'EXPERIÈNCIA

A partir del treball desenvolupat des de la incorporació d'aquests professionals el mes de febrer del 2007, l'experiència de treball conjunt del promotor escolar amb tots els agents educatius ha permès adquirir una nova perspectiva de l'escolarització de l'alumnat gitano i els seus trets culturals. Els promotors han facilitat l'apropament, la creació de vincles i la comunicació amb l'alumnat i les seves famílies i han fet possible abordar amb noves esperances les intervencions en situacions de dificultat que es consideraven cronificades.

La figura del promotor escolar és un recurs imprescindible per als agents educatius que treballen amb població gitana, no només per superar les dificultats presents, sinó des d'una vessant preventiva per garantir un bon procés d'escolarització i minimitzar l'aparició de possibles situacions de conflicte .

Notes:

[1] José Eugenio Abajo, Mestre i Pedagog. Orientador escolar en l'Institut d'Ensenyament Secundari de Sierra de Ayllon (Segovia) ha realitzat durant dues dècades una investigació etnogràfica respecte l'escolarització dels nens gitanos que combina els aspectes socials, psicològics i pedagògics. A la revista del Col·legi Oficial de Diplomats en Treball Social i Assistents Socials de Catalunya – TRS núm. 140 es publica un article que avança aspectes d'aquesta investigació "La escolarización de los niños gitanos: El desconcierto de los mensajes doble-vinculares y la apuesta por los vínculos sociales i afectivos".

[2] El dia 21 de novembre de 2001, el Parlament de Catalunya reconeix la cultura gitana i els seus valors. Aquest reconeixement comporta l'elaboració d'un pla d'actuacions per tal de combatre, des d'una perspectiva global, la situació de desigualtat que pateix la població gitana. El **Pla integral del poble gitano a Catalunya** té com a objectiu equiparar socioculturalment i econòmicament la població gitana amb la societat general catalana de la qual forma part, i, alhora, promoure i reconèixer els trets culturals que són propis d'aquest col·lectiu. Dins de les accions del propi Pla integral del poble gitano a Catalunya i en l'àmbit d'educació ens trobem amb:

Àmbit:	Educació
Actuació:	Crear un grup territorial de seguiment educatiu intercultural. Aquest grup estarà inclòs en els EAP i coordinat pel SICCS.
Responsable:	Departament d'Educació

[3] La Fundació Pere Closa, té com a objectiu la formació i la promoció dels gitanos i gitanes de Catalunya i amb la finalitat que el màxim nombre se situï en les mateixes condicions formatives que la resta de població promou la dinamització

de la relació entre el món educatiu i els nens i nenes, l'escola, la família i l'entorn social. També té com objectiu vetllar per la imatge del col·lectiu gitano i preservar i donar a conèixer el seu llegat cultural . Des de l'any 1998 col·labora amb el Departament d'Educació de la Generalitat de Catalunya

